

ΠΑΝΤΑ ΜΑΖΙ ΜΟΥ

Κι αν στη ζωή δε σε θωρούν οι άλλοι,
Στον κάμπο που γελούν λουλούδια ή χιόνια
Και στο βουνό ψηλά και σπάρτογαλάκι
Νά ζής σε νοιώθω στο πλευρό μου αιώνια.

Γέρονν μπροστά στο Χάρο ταπεινοί,
Μά βρέθημε μαζί μου νικημένοι·
Είσαι για μένα πάντα ζωντανή
Και μόνο ο άλλος κόσμος πεθαμένος!

ΕΝΑΣ

ΡΑΣΟ ΚΑΙ ΠΕΡΙΚΕΦΑΛΑΙΑ

Ed è colpa mia se così è?
(Macchiavelli)

Στο μεγάλο Δάσκαλό μας Ψυχάρη

Χρόνια τώρα που διαρκεί ο αγώνας και δεν χωρέσαμε με ούδε βήμα, χρόνια τώρα και δεν πληθύνσαμε, χρόνια τώρα και ακόμα απορούμε γιατί δε νικήσαμε επί τέλους. Και το ζήτημα τόνομάσαμε γλωσσικό και το ζήτημα δεν ήταν γλωσσικό· ήταν θρησκευτικό μη ξαφισήτε. Είχαν δίκιο οι όχτροί μας να μας κηρύζουν ιερό πόλεμο μόλις ξεμυτίσαμε με το Κκινούργιο Βαγγέλιο στο χέρι.

Ήρθαμε ν' ανατρέψουμε μία δλάνερη Παλιά Θρησκεία και ένας πελώριος Ποπεδονότσεφ, Βυζαντινός Καλόγερος και Αρχαίος Έλληνας μαζί, έδιάταξε τους Τσάρους της στενοκεφαλιάς μας να σφάζουν τους βεβηλωτάδες. Είτανε θρησκευτικός ο πόλεμος και νά γιατί. Κάθε θρησκεία άμα παλιώσει, ή καλύτερα άμα λαικεφτή, χάνει την ούσία της και απομένει μοναχά το ρούχο της, οι τύποι. Μας άπομεινε λοιπόν ένα ράσο καλογερίκό από τη Βυζαντινή ιστορία και μία περικεφαλαία σχολαστική από την Έλληνική ιστορία. Και έτυχε και τα δυό να μιλούν την ίδια γλώσσα και συνεννοηθήκανε λαμπρά.

Είναι άδύνατο τώρα να σκεφτούμε πέρα άπ' την άξιοπρέπεια της περικεφαλαίας μας, και είναι άδύνατο να σκοτώσουμε δίχως να κάνουμε το σταθρό μας.

Γιατί μαλλώνουμε άναμεταξύ μας και τρωγόμαστε σαν τα σκυλιά; Γιατί έτσι έκαναν και οι άρχαίοι Έλληνες. Γιατί σκοτώνουμε το έθνος σε τέτιες περιστάσεις; Γιατί έτσι το σκότωσαν και οι καλόγεροι μιά φορά. Και τους δυό αυτούς άποδιοπομπαίους τράγους ήρθε να τους σαρώση το Νέο Πνέμα, ο Νέος Ρωμιός, ο Μαλλιάρός· και Μαλλιάρός δε θα πη Αρχαίος Έλληνας, με ούδε Καλόγερος Βυζαντινός· θα πη άθρωπος που δε θέλει θρησκεία μωμιασμένη σε συναξάρια και γλώσσα κρυσταλλωμένη σε πάπυρους σκοροφαγωμένους· θα πη άθρωπος που θεωρεί τον έαφτό του έκανό να σηκώση όλη την έφόννη των πράξεών του δίχως να επικαλεστή την άρωγήν των προγόνων του· θα πη άθρωπος που δεν παραδέχεται τον πατέρα του, άφου άφτός άνήκει· πιά στο παρελθόν, στην άνθρωπότητα όλη δηλαδή.

* *

Στά μέρη μας ένας πατέρας είχε στείλει το παιδί του στο Γυμνάσιο να σπουδάξη. Τον πρώτο χρόνο έπηγε να ρωτήση τους καθηγητάδες πώς πάει το παιδί του: «έξυπνο, με διεφθαρμένο...» Το δεύτερο χρόνο: «έξυπνο παιδί, εύφύεστατο, με άθεος...» Τον τρίτο αξύπνο με μαλλιάρός, δεν παραδέχεται την γλώσσα των πατέρων μας και γι' άφτό τον άποβάλαμε...»

Ο πατέρας ο καημένος πάει να μαλώση το παιδί να πάη να ζητήσει συχώρηση από τους δασκάλους του για να πάρη τα δίπλωμά του. Ο γιός έβρισε τον πατέρα του και έφυγε για να μην ξαναγυρίση πιά ούτε στους δασκάλους του, ούτε στους πατεράδες του.

Άφτη ή ιστορία είναι ένού παιδιού, με των πιο μεγάλων θάνατι πιο μεγάλη, κι' όταν έγινε με μαλλιάρο όλοι μας έκαναμε θυσίες, και άλλες δε σηκώνει πιά ή ράχη μας. Ζητάς θυσίες άλλες, πατέρα μας, κι' εμείς είμαστε θυσιασμένοι. Μας προσκαλείς, πατέρα, να ξανασηκώσουμε το σταθρό, κι' άφτό μας θυμίζει τη παλιά μας δύναμη και τη σημερινή άδυναμία, γιατί είμαστε λεγών άπομάχων και με μίσος άναπολούμε τη θεία στιγμή που είχαμε τη θεία άφείλια να άνεβούμε στο Ρωμείο Γολγοθά. Μη μας προσκαλείς να ένωθούμε, γιατί θα ξεσκιστούμε. Πεσμένοι από θεωράτο ύψος, Ναβουχονδοσόρες έγινεμε μ' άητού νύχια και με θεριού μορφή και τα μάτια μας έθώλωσαν περιμένοντας να ξαναφυτρώσουν καινούργια βλαστάρια από τον πεσμένο πλάταν· και ο πόλεμος του καθενός χωριστά μας έκανε έγωιστάδες και ο καθένας μας ρήγας πολεμιστής γυρέθει δικό του πύργο να θρονιαστή.

Φώναξέ μας, έσύ άητοπούλα, γλυκειά κλωστομάννα, κι' άνοιξε τα φτερούγια σου για να μας μαζέψης όλους· εμείς, πατέρα, θα ζητήσουμε ν' άνεβούμε στα φτερά σου άπάνω, άπάνω στο κεφάλι σου. Είμαστε τα ρωμιόπουλα, τα χαϊδεμένα παιδιά του Θεού και της Φύσης. Είμαστε έχιόπουλα και θα ξεσκισουμε τα στήθια σου.

Και σα σε είδα, πατέρα μου, στη βιβλιοθήκη σου με άσπρα πιά μαλλιά «να μας άγαπής ακόμα στη μοναξιά σου» άθελα θυμήθηκα τους άρχηγούς των θρησκειών που μαρτύρησαν πριν θριαμπίση ή ιδέα τους, άθελα θυμήθηκα τα λόγια που λέει ο Schiller για το θάνατο του Γουστάθου Άδόλφου νικητού του Lützen στον τριακονταετή θρησκευτικό πόλεμο: «Έπέθανε άγιος, άγνός, πριν ή φιλοδοξία φαρμακώση την ψυχή του», και είδα άπάνω άπ' την άτασπρη, την Όλύμπια κορυφή σου, να αίωρήται ο ίδιος άγνός φωτοστέφανος και τα ίδια χρυσά λόγια και τρομαγμένοι έρώτησα γύρω μου:

— «Άσπρισαν τα χωράφια της Ρωμισούνης; ήρθε ή ώρα του θέρου; και στο Lützen το δικό μας ποιός άγνός Γουστάθος θα πέση για να γλυτώση το νέο Λούθηρο; Ποιανού οι πόθοι θα μείνουν παρθένοι; Ποιανού ή Κάρμεν θα παιχτή όταν ο μελωδός Όρφείας θάχη ρίξη τη λύρα του στο ποτάμι;» Ed è colpa mia se così è?

Αι·υπτο. Chibin-el-Kom

ΘΕΟΦΑΝΗΣ ΜΑΒΡΟΜΑΤΗΣ

Έλένη; Φαίνεται πολύ εύχαριστημένη άπ' το καινούριο σου φόρεμα.

Κατίνα; Ναι· το βρήκε καλό ο άντρας που πειότερο άγαπώ και το κατηγορήσε ή γυναίκα που πειότερο μισώ.

Φώτω(βλέποντας ένα άγαλμα της Άφραδίτης της Μήλου); Μου φαίνεται, Σμαρώ, πώς οι γυναίκες τα παλιά χρόνια είχανε πιο πλατύ στήθος παρά τώρα.

Σμαρώ; Ναι, ίσως οι άντρες είχανε πιο μακρυνά χέρια.

Το καλύτερο μέσο για να μη ξεχνάς είναι να δένης μια κλωστή στο δάχτυλό σου. Το ίδιο έκανε και μια γυναίκα τάντρός της το πρωί, για να του θυμίση να κόψη τα μαλλιά του.

Γυρίζοντας ο άντρας το βράδυ στο σπίτι βλέπει την κλωστή στο δάχτυλό του. «Ναι, το θυμάμαι», είπε, και περήφανα χαμογελώντας μπήκε στο μαγαζί που συνήθεε και κάθισε σε μια πολυθρόνα.

— Μά σάς έκοψα το πρωί τα μαλλιά, κύριε! του κάνει μ' άπορία ο μαρμαρής.

Ο ΞΕΝΟΣ ΤΥΠΟΣ

Στο φιλολογικό περιοδικό «Vjessy» της Μόσκας, φιλ· Φλεβάρη 1905, δημοσιεύτηκαν τίκόλουθα:

«Τώρα τελευταία δημοσιεύτηκε στο «Νουμά» (φυλλ. 129—132) ένα δράμα κοινωνικό του κ. Δ. Ταγκόπουλου, γνωρισμένου δημοσιολόγου, που πρώτη φορά και μ' έπιτυχία, μας φανερώνεται δραματογράφος. Το δράμα ονομάζεται «Ζωντανοί και Πεθαμμένοι» και ή υπόθεσή του πάρθηκε από τα τελευταία του ξανακιμού ρέματα που κλειούνε μέσα τους το μέρος εκείνο της Έλληνικής κοινωνίας το πιο διανοητικά δουλεμένο. Ζωντανοί·είν' εκείνοι που θέλουνε να κόψουνε την κλωστή με τα περασμένα, που θέλουνε να είναι, άπλούστατα, «Ρωμιόι», και όχι μονάχ' άπόγονοι των άρχαίων Έλλήνων», που θέλουνε να ρήξουν από πάνω τους το δυσκολοβάσταχτο βάρος της δόξας των προγόνων τους. Οι πεθαμμένοι, έξεναντίας, όνειρεύονται το ξαναγέννημα της αμεγάλης Έλλάδας» άπάνω στα χαλάσματα της Άκρόπολης. Είναι φωνακλάδες που δεν έχουν παρά τα λόγια, και τους λείπουν τα πράγματα. Πρέπει να σημειωθεί πως πρώτη φορά μας δείχνονται σ' ελληνική σκηνή άνθρωποι από την άξση τη διανοητική. Ός τα τώρα οι δραματογράφοι παίρνανε τα θέματά τους από τη ζωή του λαού ή των μικρονοικοκυραίων».

Ο ΣΥΓΓΡΑΦΕΥΣ

Όταν πρωτιάσασ τη τημειωσούλα του Δισκίλου μας για το «Συγγραφέυς» μούρθε να γράψω δυό λόγια άπάνω σ' αυτή, με σταμάτησα. Ίστερις όμως που διάβασα την άντιστημειωσούλα γά την ίδια λέξη του «Κίπιο; που δεν τον ξέρεις» είπα ν' ανακατευτώ κι' εγώ στη συζήτηση με την ίδια πώς κάτι μπορεί να βγη. Και πρώτα-πρώτα τη λέξη που μας προτείνει ο δεύτερος, δηλ. το «λογογράφος» δεν την βρίσκω μήτε κατάλληλη μήτε και πολύ σωστή, γιατί λογογράφος είναι φτιάσμα της καθρεύουσας, λέξη που δεν έχει μέσα της το άληθινό νόημα του «συγγραφέυς», που μας θυμίζει κομμάτι Φραγκισμύ και που στη γλώσσα του λαού σημαίνει εκείνον που γράφει λόγους μονάχα. Μιά φορά το «λόγος» οι ποιητάδες κι' οι συγγραφές το μεταχειρίζονταν για να φανέρωσουν τα κεφάλαια ή τα μέρη, που χωρίζαν κάθε τους έργο. Τη σημασία αυτή πήρε κι' ή καθρεύουσα και μες έφτιασε το «λογογράφος», γι' αυτό δε λέει και τίποτε. Σήμερα λόγους γράφουν και βγάνουν μονάχα οι βουλευτάδες, οι ρήτορες, οι διδάχοι της θρησκείας, οι ξεσηκωτάδες του μυαλού του λαού σε κρίσιμες περιστάσεις και οι τέτιοι.

Κατά την ιδέα μου ο «συγγραφέυς» στη ζωντανή μας γλώσσα λέγεται σωστά και γράφεται σωστά συγγραφέας κι όχι συγγραφέας. Το ν δε χάνεται όπως δε γάθηκε στο συγγενές, στο έγγονο ή άγκόνι, στο έγγαστρωμένο ή γαστρωμένο, στο έγγυητή και άλλα. Ίσως στο συγγραφείας άκούγεται κάπως άλαφρότερα· πάντα όμως άκούγεται. Δεν είμαι καθόλου δυνατός στα γλωσσολογικά, με μου φαίνεται πώς έδω δεν πέφτω και πολύ έξω. Για το ν και την προφορά του έχω κάμει κάμποσες παρατηρήσεις άπάνω στη κουβέντα με λογής-λογής άνθρώπους κι' έλπίζω να τις γράψω μιά μέρα.

Ο «συγγραφέας» λοιπόν. Η κατάληξη έας δεν πρέπει να μας τρομάξη καθόλου, μήτε κι' είναι φόβος να γίνη ποτές· είς, γιατί ζή στο στόμα του λαού και μάλιστα του άρσει και πολύ καθώς δείχνεται από τα παραδείγματα τουτα: Σκαπανέας, ίππέας, δεκανέας, λέξες που κάθε μέρα τις λέει ο λαός, που τις έκαμε δικές του το «έθνος», γιατί οι περισσότεροι Έλληνες πήγαν και θα πηγαίνουνε στρατιώτες, και που άκούγονται σε κάθε μεριά του Έλληνισμού. Τη λέξη «γραμματέυς» την έκαμεν ο λαός «γραμτικέας», με δεν έδιωξε καθόλου και το «γραμματέας». Σ' όποιο όπουργείο κι άνπαή κανένας θ' άκούση πάντα κάποιους νάρωτή: «Έδω είναι ο κ. Γραμματέας;» ή «Ήρθεν ο κ. Γενικός Γραμματέας;» Είχα την τιμή να είμαι άρκετον καιρόν «Ίδιαίτερος Γραμματέας» του καλού μας Δήμαρχου της Άθήνας, του κ. Μερκούρη. Κάθε μέρα κουβέντιαζε με πολλούς,